

навчання діалогічного мовлення студентів-іноземців основних факультетів вищих технічних навчальних закладів є їхня комунікативна і професійна орієнтація. Усі завдання, пропонувані для опрацювання, ураховують майбутній фах студентів, сприяють виробленню їх професійно важливих комунікативних умінь, орієнтують на розв'язання складних комунікативних завдань, характерних для професійної діяльності студентів-іноземців транспортних спеціальностей. Перспективами подальших напрямів роботи вважаємо вирішення таких проблем, як дослідження інноваційних підходів до розвитку лінгвістичної компетенції студентів-іноземців вищих закладів освіти України.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Голуб Н. Категорійний апарат сучасної української лінгводидактики: проблеми і перспективи // Дивослово. – 2013. – № 6. – С. 14–18.
2. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: [монографія]. – Х.: МНАМГ, 2010. – 320 с.
3. Мельничайко В. Я. Аспекти лінгвістичного аналізу тексту // Дивослово. – 1999. – № 9. – С. 11–15.
4. Палихата Е. Я. Діалог в усномовленнєвому спілкуванні // Мандрівець. – 2000. – № 1. – С. 71–77.
5. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
6. Пентиліук М. І., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В. Концепція когнітивної методики навчання української мови // Дивослово. – 2004. – № 8. – С. 5–9.
7. Пентиліук М. Текст як основа формування риторичних умінь і навичок учнів // Українська мова і література в школі. – 2008. – № 1. – С. 2–7.
8. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія. – Черкаси: Вид-во Вовчок О. Ю., 2006. – 328 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Holub N. Katehoriinyi aparat suchasnoi ukrainskoi lnhvodydaktyky: problemy i perspektyvy // Dyvoslovo. – 2013. – № 6. – S. 14–18.
2. Drozdova I. P. Naukovi osnovy formuvannia ukrainskoho profesiinoho movlennia studentiv nefilolohichnykh fakultetiv VNZ: [monohrafiia]. – Kh.: MNAMH, 2010. – 320 s.
3. Melnychaiko V. Ia. Aspekty lnhvistychnoho analizu tekstu // Dyvoslovo. – 1999. – № 9. – S. 11–15.
4. Palykhata E. Ia. Dialoh v usnomovlennievomu spilkuvanni // Mandrivets. – 2000. – № 1. – S. 71–77.
5. Passov E. Y. Kommunikatyvnyi metod obuchenia ynoiazыchnomu hovorennyu. – 2-e yzd. – M.: Prosveshchenye, 1991. – 223 s.
6. Pentyliuk M. I., Horoshkina O. M., Nikitina A. V. Kontseptsii kohnityvnoi metodyky navchannia ukrainskoi movy // Dyvoslovo. – 2004. – № 8. – S. 5–9.
7. Pentyliuk M. Tekst yak osnova formuvannia rytorychnykh umin i navychok uchniv // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 2008. – № 1. – S. 2–7.
8. Symonenko T. V. Teoriia i praktyka formuvannia profesiinoi movnokomunikatyvnoi kompetentsii studentiv filolohichnykh fakultetiv: monohrafiia. – Cherkasy: Vyd-vo Vovchok O. Yu., 2006. – 328 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КІСІЛЬ Людмила Миколаївна – старший викладач кафедри мовної підготовки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету.
Наукові інтереси: методика навчання українського діалогічного професійного мовлення студентів-іноземців транспортних спеціальностей.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KISIL' Liudmyla Mykolaivna – Senior Lecturer of the Department of Language Training, Kharkiv National Automobile and Road University.
Circle of scientific interests: teaching methods of dialogic Ukrainian professional speech of foreign students of transport specialities.

УДК 675. 78

НАДУТЕНКО ОЛЕНА ЛЕОНІДІВНА –
аспірант кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту
Кіровоградського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: elenanadutenko@yandex.com

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЇ МИСТЕЦТВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Наше суспільство переживає складний період історичного

розвитку, що характеризується національно-культурним відродженням. Удосконалення системи освіти необхідно пов'язати з

відродженням культурно-творчої місії школи, в якій єдність змісту, форм, засобів і методів освіти стимулюють розвиток художньої культури школярів. Нагальною проблемою є інтеграція – культура і освіта мають бути єдиним комплексом. Основними завданнями цього інтегративного процесу є формування базової культури, виховання здатності до сприйняття творів мистецтва, формування високих культурних потреб та інтересу до удосконалення культури спілкування, визначення свого місця у діалозі культур, а також розвиток культурного самопізнання. При такому підході постає педагогічна необхідність пошуку різних форм і методів мистецької діяльності, які виховують не бездумних виконавців, а мислячих людей, творчий потенціал, висока ступінь інформованості й спеціальної підготовки яких доповнені національною самосвідомістю, моральною культурою й естетичним смаком. Інтеграція як процес створення цілісної і багатомірної картини світу сьогодні набуває статусу одного з провідних методологічних принципів мистецької освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми використання засобів інтеграції мистецтв у музичному навчанні та вихованні, синтезу мистецтв, міжпредметних зв'язків, інтегрованих курсів останні десятиліття привертають увагу дослідників у сфері психології, загальної педагогіки та зокрема педагогіки мистецтва. В українській науці започатковано дослідження філософії інтегрованої освіти (Р. Арциневський, С. Кленко), її дидактичних (Н. Бібік, С. Гончаренко, О. Ільченко, І. Козловська), психологічних (І. Бех, О. Запорожець, Д. Леонтєв, Д. Ніколенко, Т. Яценко) і педагогічних (О. Волков, В. Кремень, М. Мадзігон, С. Мельнічук, В. Радул, О. Радул) засад.

Проблемам розвитку музичного мистецтва, музичної педагогіки, інтеграційного освоєння мистецтва взагалі й музики зокрема, присвячена значна кількість наукових праць видатних учених (Л. Архімович, М. Грінченко, М. Загайкевич, Л. Масол, А. Мартинок, О. Отич, О. Рудницької, С. Соломахи).

На думку науковців особливі перспективи впровадження інтеграції полягають в оновленні мистецько-культурологічної освіти, де наразі відбуваються суттєві зміни: міждисциплінарний зміст освіти узгоджується з педагогічними технологіями особистісно-розвивального спрямування, активізуються пошуки нових підходів щодо художнього навчання й виховання школярів засобами мистецтва. Саме мистецтво покликане задовольняти одну з найвищих потреб людини

– художню, яка інтегрує інтелектуальні, емоційні та моральні потреби.

Разом з тим існує необхідність ширшого теоретичного обґрунтування, яке б доводило методичну доцільність інтеграції мистецтв у музичній освіті школярів, а також відповідна розробка і практичне впровадження методів і форм інтегративного підходу до музичної освіти та виховання в процесі формування художньої культури. Відсутність в українському мистецтвознавстві системних методологічних досліджень в галузі специфіки застосування засобів інтеграції мистецтв та їх педагогічної ефективності в музичному навчанні та вихованні зумовила завдання й мету даної статті.

Метою статті є виявлення педагогічної ефективності та специфіки застосування інтеграції мистецтв в процесі формування художньої культури учнів музичної школи, розкриття сутності інтеграційних методів, способів, технологій у мистецтвознавчому та педагогічному аспектах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Художня культура особистості розглядається науковцями як творча характеристика учня, що формує особливе ставлення до творів мистецтва та в подальшому має супроводжуватись перетворенням їх ідей у сприйнятті та осмисленні життєвозначущої парадигми буття, перетворенням зовнішнього культурного змісту в художньо-естетичний світ особистості. Саме цей погляд відстоювали М. Бахтін, М. Бердяєв, О. Лосєв, Б. Теплов. У системі художньої культури суспільства художня культура особистості знаходить місце у сфері художнього споживання, яка об'єднує величезний світ художніх потреб, смаків, оцінок, ідеалів, складний світ індивідуально-особистісного сприйняття художніх цінностей, обумовлений різноманітними детермінантами. Процеси демократизації неминуче руйнують раніш жорсткі кордони культури. З одного боку, це є свідченням життєвості культури, її діалектичного розвитку. З другого – латентним усуненням людини із культури як захисту «культу світла» в імітаційну, умовну реальність, яку заповнив ринковий дух: «добре те, що купується», збіднінням культурного багажу людини.

Перед педагогікою постає питання необхідності пошуку якісно нових підходів до формування художньої культури школярів, які допомогли б освоїти досвід сходження духу і продемонстрували б внутрішню безмежність людини. Серед різноманітних засобів формування художньої культури особистості важливе місце належить музичному мистецтву. Музика створює уявну реальність, яка, переоплаваючись у художню -

естетичному світогляді людини, допомагає приймати більш високу систему цінностей і виявляти нові шляхи духовного сходження особистості в культурі. Саме в цьому і виявляється вся глибина перетворювальної сутності музичного мистецтва.

Аналіз сучасного стану мистецької освіти доводить взаємодію двох різноспрямованих факторів. Так, зовнішній пов'язаний із драматичною зміною ціннісних орієнтирів, зниження рівня фінансування, погіршення матеріального забезпечення освітніх закладів; внутрішній свідчить про те, що рушійною силою розвитку сучасної освіти є інтеграція, яка набуває дедалі більшої масштабності.

Інтегративний тип освіти в широкому філософсько-культурологічному розумінні цього поняття, на наш погляд, може стати необхідним підґрунтям для створення адекватної запитам сучасності світоглядно-виховної моделі мистецько-культурологічної освіти, що стане консолідуючим чинником у процесі народження і співіснування різноманітних підходів до навчання і виховання школярів засобами мистецтва, сприятиме узгодженню міждисциплінарного змісту освіти з педагогічними технологіями особистісно-художнього спрямування.

Як сказано в Енциклопедії освіти, «інтегративний підхід в освіті веде до інтеграції змісту освіти. Тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність» [4]. Результатом мистецько-культурологічної освіти та художньо-естетичного виховання має стати система особистісних художньо-естетичних цінностей та компетенцій, як важливий компонент загальної життєвої соціокультурної компетентності, що полягає в здатності керувати набутими художніми знаннями і вміннями, готовність використовувати отриманий досвід у самостійній практичній художньо-творчій діяльності згідно з універсальними загальнолюдськими художніми цінностями та гуманістичними світоглядними позиціями.

Інтеграція в музичному навчанні та вихованні передбачає об'єднання частин навчально-виховного процесу в єдине ціле, узгодження компонентів і упорядкування відносин між ними, тобто – інтеграційний (об'єднувачий) процес, що забезпечує формування в учнів цілісної і багатовимірної картини світу. Вона набуває статусу одного з провідних методів сучасної мистецької освіти, адже ізоморфно відображає тотальну якість сучасного постмодерністського інформаційного суспільства, визначальною ознакою якого стає досить високий рівень семіотизації дійсності. У процесі синтезу мистецтв налагоджуються духовно-естетичні контакти школярів з безмежним розмаїттям

світу. Інтегративні методи музичного навчання та виховання спрямовані на забезпечення систематизації художньо-естетичних знань та уявлень учнів, координацію різноаспектних мистецьких вражень і досвіду.

У наукових працях педагогів і психологів (Н. Бібік, Г. Ващенко, В. Верховинця, О. Запорожця, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського) обґрунтовано важливу педагогічну роль інтеграції в навчанні та вихованні художньої культури школяра, в активізації різних видів діяльності, у стимулюванні аналітико-синтетичних зусиль дитини, у розвитку її інтелектуальної та емоційної сфери, у формуванні цілісних уявлень про життєві явища і про світ в цілому.

Видатний педагог Г. Ващенко одним із перших втілював ідею інтеграції в практику навчання й виховання молодих поколінь. Методичне збагачення процесу навчання він бачив у використанні могутнього впливу на душу дитини сполучення слова і музики. Мистецьке виховання важливе не тільки саме по собі, зауважував учений, а й тим, що «воно активізує навчальний процес у цілому. Воно робить його цікавішим, внаслідок чого діти починають вчитися з більшим бажанням, а то й із захопленням» [3, с. 388].

Чимало праць науковців присвячено проблемі інтеграції змісту предметів у процесі художньої, зокрема музичної освіти. Значний інтерес у вивченні питань, що стосуються використання засобів до організації музичного сприймання школярів, дидактичних особливостей інтегрованих уроків музики й використання позашкільних форм роботи та видів діяльності школярів у процесі засвоєння музичних знань, викликають дослідження Б. Асафєва, Е. Бальчітиса, Д. Кабалецького, М. Лещенко, Л. Масол, О. Отич, О. Рудницької, С. Соломахи. Зокрема Б. Асафєв, переймаючись проблемою виховання у слухачів творчих інстинктів, глибоко досліджував зв'язки музичного мистецтва з різноманітними виявами життя. Пропонуючи прийоми засвоєння ладових і тональних контрастів, академік зупинявся на таких немусичних аналогіях, як колір, забарвлення, тактильні відчуття, характеризуючи світлові контрасти тональностей як яскравіший, світліший, жорсткіший, темніший тощо [1]. Такий підхід ученого до поглиблення музичного сприймання та вивчення музичної грамоти зумовлював необхідність залучення як музичних, так і немусичних асоціацій слухачів, поєднання музично-інтонаційного, візуально-образного, пластичного аспектів осягнення змісту художнього твору. Е. Бальчітис наголошував на значенні проблем розвитку музично-слухових уявлень дітей, на свідомому

та емоційному сприйманні музичного змісту творів. Ефективним прийомом активізації образної уяви, фантазії, музично-творчих, літературних здібностей педагог називає літературно-творчі спроби школярів, що зумовлені змістом музичних творів [2].

Інтегративним результатом розуміння та інтерпретації смислового значення твору, вважає естетичну оцінку О. Рудницька. Вона розцінює художнє оцінювання як важливий компонент сприйняття, «який показує вплив мистецтва на людину, характер її емоційно-естетичного реагування, відповідність твору особистісним потребам та інтересам» [8, с. 111].

Узагальнення науково-теоретичних джерел і шкільної практики дає змогу визначити тенденції, характерні для інтегрованих програм у цілому: збільшення, відновлення, розмаїтість інформації (від класу до класу); актуалізація, а в міру необхідності, і коректування навчально-тематичних планів; активний розвиток логічних асоціативних зв'язків (розвиток мислення) при тісному взаємозв'язку з образною (емоцій) сферою особистості учнів; зростаюче значення між наукових зв'язків, при акценті на світоглядний, психологічний і естетичний фактори; комплексне поєднання методів контролю, самоконтролю й діагностики (як на уроках, так і у виконанні творчих завдань вдома); активізація всіх видів діяльності на уроці; розумне поєднання у викладанні предмета соціально значимих методів і принципів (демократизм, помірний лібералізм і здорова конкуренція) з інтерактивним, діалоговим режимом навчання (педагогіка співробітництва, педагогіка співтворчості, проблемна педагогіка); розрахунок на розвиваюче навчання.

У результаті нам бачаться наступні рівні інтеграції в музичній освіті:

1. «Точкова» – епізодична, вузько локальна інтеграція; на рівні окремих понять, визначень, структурних елементів (наприклад, взаємозв'язок музичного й образотворчого ряду, музичного й літературного тексту; або це відбито технологічно – у сполученні прийомів, методів, жанрів з декількох вивів мистецтва).

2. Блокова інтеграція, або інтеграція середнього рівня – на рівні взаємопроникнення з декількох різних областей знання тем, ідей, методів, теорій (на уроках музики вона буває тематична – наприклад, тема моря в музиці, образотворчому мистецтві й літературі; або мистецтвознавча – що дає значне число «ступенів свободи» через поєднання, аналіз і узагальнення різних видів мистецтва, а не окремих творів або їх тематики);

3. Комплексна, або широкомасштабна інтеграція – на культурологічному,

філософсько-світоглядному рівні, на основі рефлексивного оперативного творчого обміну знаннями з різних сфер (наприклад, спів повинен розглядатися як багатоликий, сумарний, інтеграційний процес – фізіологічний, фізичний, гносеологічний, духовний, соціологічний, творчий, тобто у різних іпостасях співу як природного феномена).

Музична педагогіка є своєрідною динамічною моделлю життя і загальнолюдського досвіду. В музичній діяльності – виконавській, слухацькій, композиторській – ми знаходимо своєрідні канали залучення до духовного надособистісного буття через розчинення індивідуального у всезагальному. Така інтеграція досвідів схожа з ефектом художньої синестезії, коли актуалізуються не лише сукупність відчуттів, а й архетипи і досвіди різних культур. Осягнення сутності такої моделі в музичній діяльності (сприйняття, виконання, викладання) є проявом музичних здібностей і високого художнього потенціалу особистості, що формується в усіх ланках музичної освіти. Музично-педагогічні школи завжди прагнули до всеохоплюючого підходу в навчанні та вихованні.

Однак слід констатувати, що однією з найбільших проблем навчання музики є низький рівень засвоєння дітьми музичних знань, недостатня сформованість уявлень про елементи музичної мови, про їх значення у створенні музичного образу. Загалом для дітей це складний і трудомісткий процес, який вимагає від школяра стійкої уваги, зосередженості, концентрації емоційних та інтелектуальних зусиль. В центрі уваги вчителя має бути міцне й свідоме засвоєння школярами таких засобів музичної виразності, як звуковисотність, метроритм, динаміка, тембр, лад, темп, форма тощо. Музична грамота – це система музичних знань або початкових відомостей про музичні явища й об'єкти, про елементи музичної мови, що викладені в доступній формі й пов'язані в практиці навчальних закладів з одночасним розвитком музично-слухових уявлень, ладового, інтонаційного, ритмічного чуття, із цією метою об'єднані із сольфеджіо, що включає у себе як теоретичні, так і практичні форми роботи.

Використовуючи засоби інтеграції мистецтв до викладання музичної грамоти, вчитель робить процес опанування дітьми основних елементів музичної мови радісним і цікавим, розширює, розвиває сенсорну сферу учнів, дає цілісне уявлення про мистецькі та життєві явища. З цього приводу варто згадати думки К. Д. Ушинського, який писав, що

«дитина мислить формами, фарбами, звуками, відчуттями взагалі... [9, с. 406].

Щедрою була педагогічна спадщина К. Стеценка, який відстоював принцип взаємозв'язку музики з комплексом мистецтв. Він обґрунтовував важливість доповнення слухових вражень у процесі сприйняття музики іншими сенсорними відчуттями, вважаючи, що знання, здобуті лише на основі слухових уявлень, є абстрактними [7].

Ця теорія була розвинена в діяльності М. Леонтовича, який висував ідею поєднання кольорів зі звучанням музичного твору як однієї з найважливіших умов цілісного сприйняття художнього образу. Він підкреслював, що кожен педагог мусить викладати музику в контексті інших наукових художніх знань. М. Леонтович, музичне виховання пов'язував з піснею як найправдивішим за своєю етико-художньою суттю життєвим явищем. Він послідовно дотримувався принципу визначальної ролі фольклору у музичному навчанні дітей, пропонував починати з безнотного співу на основі народних мелодій, які вважав незамінними і в оволодінні нотною грамотою [5].

На сучасному етапі поняття «педагогічна інтеграція» в педагогічній літературі трапляється все частіше. Виходять у світ збірники науково-методичних праць, що містять як теоретичне обґрунтування інтеграції, так і описи практичного досвіду. Створено програми інтегрованих курсів навчальних дисциплін, розробки інтегрованих уроків.

Як підкреслює у своїх роботах Л. Масол, інтеграція відповідає завданням особистісно орієнтованого навчання, дає можливість виявити ставлення учня до навколишнього світу, своєю метою визначає створення оптимальних умов для розвитку та самореалізації школяра шляхом формування цілісних знань [6]. Слушним є вислів Л. Масол про те, що цілісність світу має опанувати цілісна людина й що «інтегральним центром особистості, що створює ядро світогляду, є духовно-творча константа, яка постійно збагачується, опромінюється різноманітними впливами» [6, с. 58]. Тому музичне навчання та виховання як інтеграційне утворення визначає цілісність, унікальність і неповторність особистості, є потужним джерелом формування культури художнього сприйняття, світоглядних позицій та ціннісних орієнтацій школярів, що виявляються в процесі власного творення.

З урахуванням засобів інтеграції до засвоєння музичних знань пропонуємо ряд цікавих методичних прийомів і форм роботи, використання яких сприятиме цілісному,

глибокому засвоєнню музичних знань, практичних умінь і навичок художньої діяльності, активізації емоційної та інтелектуальної сфери дітей на уроці й у позаурочний час.

Інтегровані художньо-творчі завдання:

– прослухані музичні твори віднести до одного з трьох китів (жанрів) музики. Відповідно до характеру музичного твору намалювати: кита, що марширує (сумний, веселий, урочистий марш); кита, що танцює (український, східний, африканський танець); кита, що співає пісню (українську народну, естрадну сучасну або старовинну).

– Скласти казку про піаніно. Зафарбувати в зошиті фортепіанну клавіатуру, відповідно по висоті звучання октаву, в якій може співати школяр, пташка, зобразити літній дощик, білочку, ведмедя, слона, динозавра, дзвіночків, грому (кольори учень добирає відповідно до характеру явища або уявного художнього персонажа).

– Запропонувати власні варіанти звукових картинок явищ природи, тваринного світу і вказати, в яких октавах їх можна виконувати. Придумати назви музичних творів, де зображалися б ці явища.

– Намалювати музичний будиночок на цупкому папері кольоровими олівцями або фарбами і створювати казки-подорожі будиночка в різні октави.

– Запропонувати музичні твори, які можна використати для супроводу казкового сюжету. Створити сценарій музичної казки, виходячи з матеріалу, який вивчається на даному етапі.

– Скласти казку про ноти та інших героїв музичної країни, створити портрети скрипкового й басового ключа.

– На нотний стан «музичного деревця» переписати улюблену мелодію.

– Зобразити на аркуші паперу графічну лінію цієї мелодії й уявити, що це обриси гірського ландшафту. Розмалювати фарбами уявлену мелодію, використовуючи ноти та інші музичні знаки.

– Прорекламувати вірш про дощик із різними мовними інтонаціями (радості, захоплення, подиву, жалю, прохання, вимоги), додаючи ритмічні оплески: «іди дощику дрібенько, буде листя зелененьке, з хмарки дзвінко виливайся, поступово зупиняйся».

Музична грамота як елемент художнього тезаурусу містить великі резерви для інтеграції художніх знань, якими мають оволодіти школярі. Ефективним методом інтегрованого навчання є інструментальне виконавство. Виконавство потребує залучення нервової, психічної, інтелектуальної, емоційної та вольової сфер людини. У галузі інструментального навчання доцільним, на

нашу думку, є інтегративний підхід, який передбачає застосування теоретичних і практичних знань різних навчальних дисциплін.

Відомий японський педагог Сініті Судзукі вважав, що навчання гри на музичному інструменті це своєрідна філософія, що включає в себе погляди на художнє виховання і розвиток дитини. За допомогою гри на музичних інструментах, на думку С. Судзукі, можна розвинути не тільки музичні вміння та навички, а й удосконалити здатність до розумових операцій: порівняння, аналізу, зіставлення, запам'ятовування тощо.

Індивідуальні музичні заняття гри на музичному інструменті є дуже специфічними, оскільки педагог за допомогою застосування інтегративних художніх образів повинен впливати на глибинну почуттєву сферу школярів і в такий спосіб пробуджувати їхні уподобання чи антипатії, впливати на їхні погляди та переконання. Саме ці унікальні можливості музичних занять дають підставу розглядати їх педагогічну ефективність щодо формування художньої культури учнів. На практиці використовуємо різні види музикування – це елементарне, творче та концертне музикування. Елементарне музикування включає навчальне музикування – навчання елементам музичної мови і вмінню їх практично застосувати, формування стійких слухових уявлень щодо основних виразних музики і накопичення в учнів активного словника музичних елементів для подальшого самостійного оперування ним. Творче музикування – спонтанне, імпровізоване звернення учнів до знайомого матеріалу, вміння використовувати його по-своєму, варіювати. Концертне музикування – сольне виконання школярами, або в ансамблі з викладачем створеної ними музики, а також виконання класичної, сучасної, спеціально підбраної для цієї мети. В умовах інтеграції засвоєння окремих видів музично-виконавської діяльності доповнюється використанням прикладів їх взаємодії. Такі приклади емоційно підсилюються засобами мистецтва слова (вірші, прислів'я, загадки), образотворчого мистецтва (репродукції картин, власні малюнки) та театралізації (діалоги з уявними або казковими героями, інсценізації тощо). Зацікавленість учнів неминує приводить вчителя до пошуку нового в побудові уроку, позакласних заходів, в організації індивідуальної роботи з учнями, підбору цікавого репертуару, у використанні інтегративних засобів та методів педагогічного впливу.

Таким чином, осмислене використання засобів інтеграції мистецтв в процесі мистецького навчання забезпечує цілісний

природний художньо-естетичний розвиток особистості, створює умови для формування художньо-естетичного світогляду та уявлень школярів, необхідних для створення у них цілісного художнього полікультурного образу світу.

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, формування художньої культури учнів залежить від ступеня і характеру освоєння ними творів мистецтва. Знайти та збагатити особистісний смисл художнього, який перебуває саме у взаємодії твору і того, хто сприймає, допоможе використання засобів інтеграції мистецтв у навчально-виховному процесі.

У нашому дослідженні реалізація засобів інтеграції до мистецького навчання акцентує важливість врахування педагогічного потенціалу художньої інтеграції і ставить мету подолання вузькопрофільної однобічності музичної освіти, формування поліхудожньої свідомості на основі інтеграції знань і спрямованості на процес цілісного художньо-естетичного виховання учнів музичної школи. Перспективи подальших досліджень ми бачимо у виявленні сучасних тенденцій використання засобів інтеграції мистецтв в контексті педагогічного культуротворчого процесу, особливостей його впливу на сферу культурного буття та навчання учнів. Тому, головне завдання викладача у подальшій творчій роботі в тому, щоб «привити художній імунітет» вихованцям, послідовно, делікатно й неупереджено підходячи до відбору високохудожніх творів мистецтва, що стануть підґрунтям для зростання їх художньої культури, пробуджуючи в них прагнення до естетичного та етичного ідеалу – істинного, доброго, прекрасного, мудрого в мистецтві й у житті.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Асафьев Б. В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании. / Б. В. Асафьев. – 2 изд.–Л.: Музыка, 1973. – 142 с.
2. Бальчитис Э. О. О восприятии инструментальной музыки в младших классах школы // Э. О. Бальчитис Музыкальное воспитание в школе. Вып. 10. – М.: 1975, – 192 с.
3. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів.- Вид.перше./ Г. Г. Ващенко. – К.: Українська видавнича спілка Варта, 1997. – 415 с.
4. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України, голов. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України / М. Д. Леонтович 3 педагогічної спадщини композитора. Упор. Л. О. Іванова. – К.: Музична Україна. 1989. – 136 с.

6. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Л. М. Масол. – Київ: Промін, 2006. – 432 с.

7. Олексюк О. М. Музична педагогіка: Навчальний посібник / О. М. Олексюк. – К.: КНУКіМ, 2006. – 188 с.

8. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О. П. Рудницька. – К.: ТОВ Інтерпроф, 2002. – 270 с.

9. Ушинський К. Д. Твори : в 6 том. / К. Д. Ушинський. – К.: Рад. школа, 1954. Т. 2. – 560 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Asafjev B. V. Izbranye statji o muzykalnom prosveschenii i obrazovanii / B. V. Asafjev, – 2 izd. – L. Muzyka, 1973. – 142 s.

2. Balchitis E. O. O vospriyatii instrumentalnoy muzyki v mladshykh klasah shkoly// E. O. Balchitis Muzykalnoje vospitanije v shkole. Vyp. 10. – M.: 1975, – 192 s.

3. Vashchenko G. G. Zagalni metody navchannya: Pidruchnyk dlya pedagogiv. - Vyd.pershe./ G.G. Vashchenko. – K.: Ukrajinska vydavnycha spilka Varta, 1997. – 415 s.

4. Entsyklopediya osvity / Akademiya ped.nauk Ukrainy, golov.red.. V. G. Kremen'. – K. Urinkom Inter, 2008. – 1040 s.

5. Leontovych M. D. Praktychnyi kurs navchannya spivu u sereynykh shkolakh Ukrainy / M. D. Leontovych Z pedagogichnoji spadschyny

kompozytora, Upor. L. O. Ivanova. – K.: Muzychna Ukrjina. 1989. – 136 s.

6. Masol L. M. Zagalna mystetska osvita: teoriya I praktyka: monografiya/ L. M. Masol. – Kyiv: Promin', 2006. – 432 s.

7. Oleksjuk O. M. Muzychna pedagogika: Navchalnyi posibnyk / O. M. Oleksjuk. – K.: KNUKIM, 2006. – 188 s.

8. Rudnytska O. P. Pedagogika zagalna ta mestetska: navch. Posib../ P. Rudnytska, – K.: TOV Interprof , 2002. – 270 s.

9. Ushynskiy K. D. Tvory v 6 tom. K. D. Ushynskiy. T–K.: Rad.shkola, 1954. T. 2. – 560 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НАДУТЕНКО Олена Леонідівна – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування художньої культури дітей.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NADUTENKO Olena Leonidivna – Postgraduate Student of the Department of Pedagogy and Educational Management, Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: formation of children's art culture.

УДК 37(09)

ПІСНОВ ВАДИМ ВАСИЛЬОВИЧ – старший викладач кафедри медичних знань та БЖД Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
e-mail: pednauk@gmail.com

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах розбудови Української держави валеологічна освіта викликає не лише науково-пізнавальний інтерес, але й має величезну практичну значущість. Складною і актуальною для української держави є перш за все проблема збереження її генофонду. Зниження коефіцієнта народжуваності при зростанні загальної смертності, погіршення стану здоров'я різних категорій населення ставлять під загрозу біологічне забезпечення відтворення нації у її кількісному та якісному вимірах, без чого неможливе було б і духовне відродження України.

Усе це дає підставу зрозуміти, що сучасний стан охорони здоров'я та валеологічної освіти вимагає від педагогів пошуку нових підходів у її забезпеченні. Виховання в особистості розумного ставлення до свого здоров'я, вивчення і дотримання нею основних засад раціонального харчування, стимулювання фізичної активності, загартування організму, дотримання правил особистої і загальної гігієни є засобом розв'язання сучасних завдань щодо забезпечення всебічного гармонійного розвитку особистості. Переосмислення методів, форм, засобів навчання і виховання, які успішно застосовувалися в минулому, значно підвищуватиме рівень зацікавленості